

ANTAL EDIT
1956' ÉL !

Október huszonharmadikához közeledve, a forradalomra emlékezve kezdetét veszi az országban
egy ünnepségsorozat. Ilyenkor a szívemben mindig melegséget érzek. Egy leírhatatlan univerzális
érzés kerít hatalmába, ami nagyjából azt sugallja bennem, mint egy belső hang, hogy a világegyetem, a történelem része vagyok. Vagy legalább is az őseimen keresztül részese vagyok egy
világot felforgatni is képes, óriási megmozdulásnak, hömpölygésnek, dübörgésnek, emberek sokaságának, akik érzik, velük az igazság és egy életük, egy haláluk, menniük kell, ha félnek - ha
nem. Ki kell törniük a kalitkából, ki az utcára, a térre, az égbe, a szabadság felé.

Ugyanakkor elhatalmasodik rajtam a hiányérzet is. Hiszen 1990-
ig titkolni kellett, nyilvánosan nem igen lehetett beszélni róla és
csak családi körben meséltek a forradalomról.

Legelőször Németországba disszidált nagybátyámmal
kapcsolatban hallottam 56'–ról.
Misztikus élményként élt bennem az évenként egyszer hazalátogató mindig napbarnított, vidám nagybácsi, aki csupa finomsággal, gyönyörű metál-színű nyugati autójával, ízléses öltözetével, klasszikus műveltségével elkápráztatott és sejtelmesnek tűnt. Büszke voltam rá mindig és a tőle kapott Donald-rágót büszkén rágtam, mert tudtam, nagy raritás van a fogaim között, hiszen nálunk
nem lehetett kapni és a papírjában lévő képecskékért cserébe Milka - csokis papírra, vagy más egyéb ritkaságra lehetett cserélni a házban lakó gyerekekkel. Szegény tavaly télen meghalt a messzi
Hamburgban és most már nagyon sajnálom, hogy disszidálásának történetét nem rögzítettem diktafonon és csak édesapám homályosan megmaradt emlékeiből táplálkozhatok.
Vilmos nagybátyám 1950-ben érettségizett kitűnő bizonyítvánnyal. 56'- ban Pécsett a kesztyűgyárban dolgozott - itteni élményeiről, emlékszem többször is viccesen mesélt, de sajnos a
történetek már nem maradtak meg bennem. Osztályidegenként nem vették fel az egyetemre, hiába
próbálkozott többször is. Egy hideg november végi napon három munkatársával határozták el, hogy
Nyugatra szöknek Ausztrián keresztül. Édesapám úgy mesélte, hogy Zalaszentivánnál szálltak le a
vonatról, hogy gyalogosan nekivágjanak a mintegy 40 - 50 km-re lévő határnak a hidegben és a sötétségben. Körmend közelében a határvonalat jelentő Pinka folyón keresztül jutottak át Ausztriába. Bekerültek egy világos épületbe, ahol már eligazították őket több magyar menekülttel
együtt. Napokon keresztül még lámpával segített nagybátyám az osztrák határőröknek a határ közelében annak a reményében, hogy édesapámat a menekültek között találja, mert úgy volt, hogy
talán ő is vele tart. Hát, ő nem hagyta ott hiperérzékeny, művészlélek nagyanyámat, drága horthysta
katonatiszt nagyapámat, aki sokáig utcaseprőként, majd segédmunkásként kereste a betevőt. Egyetlen szobában, fürdőszoba nélküli, közös konyhájú társbérletben tengődtek (1963-ig hármasban édesapámmal) haláláig, 1981-ig. Nagyjából ennyi maradt meg Vili meneküléséről.

Édesapám 56'-ban mészégetőként dolgozott, 23 éves volt. Négyszer felvételizett az orvosira sikertelenül, kitűnő érettségivel és mint később kiderült a legjobb felvételi vizsgaeredménnyel. Az ő
emlékei szerint pár nappal huszonharmadika után Pécsett több tízezer ember gyűlt össze a Széchenyi téren és követelték, hogy menjenek az orosz bauxit cég székházába. A tömeg később
odavonult és perceken keresztül kiabálta: „Ruszkik haza!". Elmondása szerint ugyan érezhető

volt
egy kis félelem a levegőben, de nem lett baj, senki sem támadt rájuk. Egyik nap pedig munkából
hazafelé menet nagy tömegre lett figyelmes, akik a Szakszervezeti Székház épületének tetejét figyelték, ahol a hatalmas vöröscsillagot szerszámokkal szerelték le. Édesapám arra lett figyelmes,
hogy kiabálják:"Vigyázat, most dobjuk le!", sokan azt is:" Le a vöröscsillaggal!". Apámat a tömeggel együtt elragadta a lelkes taps és éljenzés. Eközben pillantotta meg a tömegben a tőle félméteres távolságban álló Szentágothai (brassói szász) anatómus professzort is, akit később Nobel – díjra is előterjesztettek. A félelem egyébként is érezhető volt azokban a napokban, az ablakok napközben zárva voltak, nagyapám nem mert az utcára menni, mert volt katonatisztként
félt az oroszoktól. November negyedike után, amikor Apu munkába ment, nagy tank állta el a bejáratot és egy orosz katona állt egy szót sem szólva. Kiderült, sztrájk volt, haza lehetett menni.
Apámék a belvárosban, a Rádióval szemben laktak. A sarkon nagy T - 34-es tank állt. Az orosz katonák felváltva nézegettek ki a tanktoronyból és az arra járóktól érdeklődtek volna:" Suez ?, Suez ? „- de nem alakulhatott ki párbeszéd a katonákkal, mert az emberek többnyire nem merészkedtek a közelükbe, az oroszok pedig közömbösnek mutatkoztak és nem bántottak senkit.

Édesapámat végül 57'-ben felvették az orvosi egyetemre, ideg-elmegyógyász lett. A mai napig dolgozik 77 évesen a helyi vidéki kórházban. Sokat beszélgettünk hivatásról, munkáról és ugyan
megelégedettséggel, hivatástudattal és még mindig keményen dolgozik orvosként, tudom, kutatóorvosnak készült hajdan és örökké búj ta a külföldi szakirodalmat. Az ő kitartása, ciszter citáktól kapott erős erkölcsi tartása példa lett számomra.
Édesanyám Kaposváron hat éves volt 56'-ban és csak arra emlékszik, hogy öccsével arra ébredtek hajnalban, hogy utcai fronton lévő szobájuk ablaka alatt négykézláb kúszva jönnek nagyszüleim, hogy kimenekítsék a gyerekeket az udvari hátsó szobába. Féltek, hogy belőnek a szobába a lövöldözések közben. Nagymamám biciklivel járt dolgozni és Anyukám arra emlékszik
még, hogy dédnagymamám sopánkodik, hogy kijárási tilalomra hazaérjen a nagyanyám. A pártbizottság előtt álló nagy, félelmetes tank is nyomott hagyott édesanyámban, ami emlékezete
szerint, sokáig állt a park mellett. Néha borzongva a barátokkal a közelébe merészkedtek, nézegették, miközben a szülők mit sem sejtettek az egészről. A gyerekekben jellemzően még az
hagyott mély nyomokat az ötvenes évekből, hogyha vendégek jöttek, kispárnát raktak a telefonra a
lehallgatások miatt. 56' végén nagyszüleim legjobb barátját börtönbe zárták, mert tisztességes ügyvéd lévén, a bírósági tárgyalások mellett volt, ellenezte a rögtönítélő bíróságokat. Ezért három

évig ült Tökölön. Egy darabig azt sem tudták, hová tűnt, később látogathatták. A gyerekeknek nagyon tetszett, amikor mesélték a szülők, almába fecskendezték a rumot, az alkoholt a rabnak.

Jóbarátunk, dr. Csizár Lajos öt éves volt 56'-ban. Mikepércsen, Debrecentől tíz km-re.
Ő arra emlékezett, hogy szülei résre nyitott redőnyön figyelték, ahogy jöttek be, dübörögtek az orosz tankok tömött sorban és hogy szülei izgatottan hallgatták a konyhában lévő rádión a Nagy Imre beszédet. Édesapja a földműves szövetkezet helyi vezetője volt, védte a boltosokat, a fosztogatásokat akarta megakadályozni, aztán koholt vádak alapján két évet ült börtönben. Őt az
apja temetéséről nyitott teherautón cibálták el az ÁVÓ-sok.
Ahogy e sorokat írom, megtelik az évforduló tartalommal és az írottak elején felvázolt univerzális érzés helyét átveszi a részvét, a tisztelet, az emlékezés, a múlt jelenléte, a múlandóság
és az öröm, hogy az én személyes 56'-tal kapcsolatos élménygyűjteményemet leírhattam és megosztom mindazokkal, akik ezt elolvassák.

Köszönöm !

2010. október 23.
Antal Edit